

Economie van maatregelpakketten ter verbetering van dierenwelzijn

Gé Backus en Roel Jongeneel (februari 2024)

Deze notitie geeft een eerste inschatting van de verwachte investeringen en kosten van de maatregelen om naar een hoger niveau van dierenwelzijn te gaan, zoals die door convenantspartijen zijn voorgesteld. Het betreft maatregelen te nemen in de volgende dierhouderijsectoren: Melkvee, zeugen, vleesvarkens, vleeskalveren, leghennen (incl. opfok), en vleeskuikens (incl. ouderdieren).

In het verlengde van de constatering dat het in een aantal gevallen om nieuwe maatregelen gaat is nagegaan wat dit vraagt, niet alleen in termen van informatie om investeringen en kosten beter te kunnen inschatten, maar ook om die in te voegen in de landbouwpraktijk. Daarbij gaat het niet alleen om aanpassingen in stallen en dierhouderijsystemen (mede in het licht van de gewenste emissiereducties), maar ook om het leren en ervaring opdoen hoe met dergelijke systemen te werken. In dat kader zijn een aantal innovatieopgaven geïdentificeerd en besproken met sector partijen. Vervolgens is een inschatting gemaakt van de pilots die dit vraagt om meer ervaring op te doen. Daarbij ligt de focus niet alleen op voorlopers of *best practices*, maar ook op wat nodig is voor een bredere uitrol van nieuwe praktijken (*next practices*). In deze notitie wordt een inschatting gegeven van de middelen die nodig zijn om de pilots mogelijk te maken.

Gewenste investeringsbedragen: Aan de voorgestelde maatregelen zijn, economisch gezien, twee belangrijke aspecten verbonden. De eerste betreft de investeringen hieraan verbonden zijn. De tweede is met welke extra kosten de veehouderij sector zal worden geconfronteerd. Wat betreft de investeringen is een gedetailleerde analyse gemaakt van de maatregelpakketten en is voor die maatregelen, waarvoor voldoende informatie en expertise beschikbaar was, een inschatting van de benodigde investeringsbedragen gemaakt. De investeringen zijn geaggregeerd over de sectoren en geclassificeerd naar een aantal domeinen, zoals op thematische wijze weergegeven in onderstaande tabel. Zoals deze tabel laat zien gaat het om een totale investering in de bandbreedte van 4,4 – 5,0 miljard euro. Circa 60% van de benodigde investeringen is gerelateerd aan 'Leef- en bewegingsruimte, verbetering stalklimaat' en circa 25% aan 'Omgevingsverrijking plus eventuele uitloop'.

Een belangrijke factor voor de bepaling van de bandbreedte in benodigde investeringen is de ontwikkeling van de sectoren met betrekking tot het totale aantal dieren. Om die in te schatten is, er rekening mee houdend dat de veehouderijsectoren voor de taak staan meervoudige doelstellingen te realiseren (stikstof, biodiversiteit, klimaat, water), de aanname gemaakt dat dit tot een krimp van de omvang van de veehouderijsectoren in de orde van grootte van 20% tot 30% zou kunnen leiden. Deze inschatting, hier als een extern gegeven gehanteerd, is gebaseerd op informatie uit diverse studies, en de in het NPLG geformuleerde doelen. Afhankelijk van de mate van krimp zal het aantal dieren en bedrijven anders zijn, waarbij bij meer krimp de benodigde investeringen relatief lager zullen zijn.

Geschatte benodigde investeringen (mln euro)	bij 20% krimp	bij 30% krimp
Leef- en bewegingsruimte, verbetering stalklimaat	3039	2659
Jonge dieren langer bij de moeder	533	466
Omgevingsverrijking plus eventuele uitloop	1275	1116
Onbeperkt toegang tot voer en water	178	155
Totaal	5025	4396

Jaarkosten: De voorgestelde maatregelen leiden tot extra kosten. Deels vloeien die voort uit de jaarkosten van de hiervoor aangegeven extra investeringen (rente, aflossing, afschrijving). Voor een ander deel betreft het operationele jaarkosten die voortvloeien uit de maatregelen, bijvoorbeeld vanwege ander management en/of ander gebruik van productiemiddelen (stroom, veevoer, gederfde productie). In onderstaande tabel zijn de op nationaal niveau ingeschatte jaarkosten weergegeven. Opnieuw is

rekening gehouden met de 20 – 30 procent mogelijke krimp in het aantal dieren. De totale jaarkosten bedragen 1,1 – 1,3 miljard euro per jaar. Bijna 50 procent van de jaarkosten is gerelateerd aan 'Leef- en bewegingsruimte, verbetering stalklimaat' en 30 procent aan 'Jonge dieren langer bij de moeder'.

Jaarkosten voorgestelde maatregelen	Jaarkosten (investering plus operationeel) (mln)	
	bij 20% krimp	bij 30% krimp
Leef- en bewegingsruimte, verbetering stalklimaat	599	531
Jonge dieren langer bij de moeder	374	332
Omgevingsverrijking plus eventuele uitloop	150	133
Daglicht in stallen	12	11
Ingrepen in de integriteit van het dier	87	77
Onbeperkt toegang tot voer en water	25	22
Totaal	1248	1106

Gemiddeld leiden de geanalyseerde maatregelen tot een kostprijsverhoging van circa 12 procent. Een kostprijsverhoging met x procent zal een meer dan proportioneel effect op de beloning van de ondernemer hebben. Bij de berekende kostprijsverhogingen zal het ondernemersinkomen bij alle sectoren zeer onder druk komen te staan. Dit is zodanig dat in veel gevallen de eerder genoemde investeringen waarschijnlijk ook niet financierbaar zullen zijn, zonder een gerichte en substantiële ondersteuning vanuit het beleid en/of een bijdrage vanuit markt en ketens.

Pilots: De voorgestelde maatregelen bevatten onderdelen waarvoor nog meer onderzoek en testen in praktijksituaties nodig is. Dat betreft enerzijds de ontwikkeling van aanpassingen in diermanagement en anderzijds ook de noodzaak voor veehouders om daar ervaring mee te kunnen opdoen. Het leren is immers belangrijk voor een uiteindelijk succesvolle implementatie en adoptie. Er zijn 9 pilot-thema's geïdentificeerd, rekening houdend met de noodzaak om niet alleen naar *best practices* en pioniers te kijken, maar ook naar wat nodig is om de nieuwe maatregelen en bijbehorende praktijken breder uit te rollen (*next practices*). De geschatte kosten van uitvoering van deze pilots komen overeen met 44 miljoen euro.

Kanttekening: Bij de interpretatie van de resultaten moet rekening worden gehouden met een aantal belangrijke op de einduitkomsten van invloed zijnde aspecten:

- Er is vooralsnog vanuit gegaan dat aanpassingen voor belangrijk deel binnen het normale investeringsritme zullen plaatsvinden. Daarbij is globaal verondersteld dat 1/3 van de aanpassingen via "inbouw" of aanpassing bestaande bouw zal plaatsvinden en 2/3 via "nieuwbouw" zal worden gerealiseerd. Omdat nieuwbouw vaak aanzienlijk goedkoper is dan aanpassingen binnen bestaande bouw, kan de inschatting van benodigde investeringen en jaarkosten hoger uitvallen in geval er meer restrictieve beperkingen zijn met betrekking tot nieuwbouw.
- Een belangrijk punt is vergunningverlening. De mate waarin vergunningen wel/niet worden verleend is van substantiële invloed op de kosten en mogelijkheden ten aanzien van de gevraagde aanpassingen in de dierhouderijsystemen. Welzijnsmaatregelen die meer leefruimte vragen, gaan veelal geaard met extra emissies. Dit is een van de belangrijkste innovatieopgaven die in de pilots moeten worden opgepakt.
- Om de pilots mogelijk te maken zijn niet alleen voldoende middelen nodig, maar er zijn ook belangrijke andere randvoorwaarden waar aan moet worden voldaan, zoals het beschikbaar zijn van voldoende uitvoeringscapaciteit voor het opzetten en begeleiden van de pilots, alsook vergunningverlening in geval er sprake is van stalinvesteringen.
- Naast vergunningverlening spelen er ook andere randvoorwaarden (onder meer met betrekking tot de markt) die nog niet meegenomen zijn in de hier gepresenteerde schattingen, maar die wel van substantiële invloed kunnen zijn op de hoogte van de benodigde investeringen en jaarkosten. In de vervolganalyse zal nader op deze aspecten worden ingegaan.